

Кучинська О. П.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правосуддя
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Щиголь О. В.,
студент 1 курсу ОР «Магістр»
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

УДК 343.132

ГАРАНТІЇ ПРАВ ОСОБИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОСВІДУВАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН, АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Чинне кримінальне процесуальне законодавство містить юридичні гарантії, які покликані забезпечити належну реалізацію прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. Особливого значення гарантії набувають при проведенні досудового розслідування, оскільки саме на цій стадії відбуваються найбільш серйозні втручання в права особи. Разом із тим у КПК України простежується низка недоліків, що породжують певні проблеми як в теоретичній, так і практичній площині. Власне, це негативно впливає на систему кримінальних процесуальних гарантії, її дієвість та ефективність. У цьому контексті однією з найбільш дискусійних та обговорюваних в юридичній науці слідчих (розшукових) дій є освідування, що полягає у виявленні на тілі живої людини особливих прикмет (шрамів, татуювань) або слідів злочину (синців, саден, подряпин тощо).

Метою цієї статті є: 1) аналіз діючих законодавчих положень щодо забезпечення (гарантування) прав освідуваних осіб; 2) огляд проблемних питань, які виникають при проведенні освідування, а також недоліків правової регламентації цієї слідчої дії; 3) надання науково об-

грунтованих пропозицій щодо вирішення існуючих проблем шляхом внесення змін до статті 241 КПК України.

Робиться висновок, що існуючі процесуальні гарантії прав особи при проведенні освідування є недостатньо ефективними (або ж взагалі штучними, недієвими та алогічними), створюючи тим самим певні проблеми на теоретичному, правовому і правозастосовчому рівнях. Досліджується питання добровільної згоди особи на проведення освідування, вручення їй копії протоколу цієї слідчої дії, аналізується проблема участі понятих при проведенні освідування. Крім цього вказується, що у статті 241 КПК використовуються оцінні категорії, які ускладнюють практичну реалізацію цієї норми, а також створюють простір для зловживань з боку слідчого та прокурора.

Обґрунтовується існування юридичної колізії між пунктом 3 частини 1 статті 56 КПК України та статтею 241 КПК України щодо освідування потерпілого. Пропонується спосіб вирішення цієї проблеми шляхом впровадження додаткових процесуальних гарантій прав потерпілого у вигляді заборони проведення освідування без його згоди, а також заборони застосування до нього примусу з боку слідчого, прокурора.

Ключові слова: освідування, гарантії, кримінальні процесуальні гарантії, гарантії прав особи.

Відповідно до статті 2 КПК України¹ одним із завдань кримінального провадження є охорона прав, свобод та законних інтересів його учасників. Зазначена норма кореспондується зі статтею 3 Конституції України², згідно з якою людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Утвердження й забезпечення прав та свобод людини є головним обов'язком держави.

Разом із тим, створення належних умов для реалізації прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, їх охорона та захист є неможливими без впровадження у кримінальний процес розгалуженої системи гарантій, покликаних забезпечити дієвість та ефективність існуючих законодавчих положень (зокрема, на стадії досудового розслідування). Водночас, деякі процесуальні гарантії є недостатньо ефективними та не здатні забезпечити учасників кримінального провадження від можливих порушень. У цьому контексті однією з найбільш обговорюваних

у юридичній науці слідчих (розшукових) дій є освідування особи.

Гарантії прав особи у кримінальному провадженні (кримінальні процесуальні гарантії) розглядалися у працях Ю. М. Грошевого, Ю. О. Гурджі, В. В. Зуєва, Н. І. Капінуса, Е. Ф. Куцовой, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, П. А. Лупинської, М. М. Михеєнка, М. А. Погорецького та ін. У свою чергу, процесуальні та організаційні питання проведення освідування досліджувалися В. І. Галаганом, В. А. Колесником, Є. Д. Лук'янчиковим, Б. Є. Лук'янчиковим, В. О. Попелюшком, В. М. Тертишником, Л. Д. Удаловою, М. Є. Шумилом тощо. Однак забезпечення (гарантування) прав особи при проведенні освідування залишається недостатньо дослідженим та викликає низку проблем, що потребують пошуку оптимальних шляхів їх вирішення.

Як зазначає О. М. Дроздов, права та свободи людини і громадянина не лише юридично закріплюються державою, але й реально забезпечуються шляхом створення фактичних і правових умов їх здійснення³. Вбачається, що ці умови і виступають гарантіями прав особи.

Досліджуючи кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжна-

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> дата звернення 13.12.2018.

² Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>> дата звернення 13.12.2018.

³ О Дроздов, *Джерела кримінально-процесуального права України* (Харків, ФОРМ Вапнярчук Н. М. 2008) 64.

родному співробітництві, В. В. Зуєв вказує, що в науці не існує єдиного підходу щодо дефініції «юридичні гарантії» в цілому і «кримінальні процесуальні гарантії» зокрема¹. Водночас, сучасна лінгвістика визначає поняття «гарантія» як: 1) поруку в чомусь; 2) забезпечення чого-небудь; 3) умову, що забезпечує успіх чого-небудь².

Варто зауважити, що в юриспруденції термін «гарантія» набуває дещо іншого, якісно нового характеру. Це обумовлюється особливостями та специфікою права, його призначенням і спрямуванням. З огляду на це в юридичній науці сформувалося кілька підходів щодо визначення поняття «гарантія».

А. С. Стройкова вказує, що в найзагальнішому розумінні гарантії становлять собою як об'єктивні умови існування суспільства, так і встановлені державою засоби реалізації прав та законних інтересів громадян³.

О. Ф. Фрицький, у свою чергу, наголошує на тому, що правові гарантії – це надання державою формальної (юридичної) загальнообов'язковості умовам, необхідним для того, щоб кожна людина могла скористатися особистими правами і свободами⁴. Отже, гарантії є обов'язковою умовою (засобом) ефективної реалізації особою своїх прав, свобод та законних інтересів.

З позиції кримінального процесу питання гарантій досліджувала Е. Ф. Куцова, яка зазначає, що гарантіями прав та інтересів особи є система різноманітних передбачених кримінально-процесу-

альним законом засобів, які реалізуються у діяльності суду, прокурора, слідчого, захисника, а також інших учасників кримінального процесу, завдяки чому у сукупності з іншими видами гарантій у процесі цієї діяльності забезпечуються права та інтереси особи у кримінальному провадженні⁵.

З огляду на це видається цілком логічним твердження О. П. Кучинської про те, що гарантії прав особи виконують роль засобів, завдяки яким забезпечується можливість виключення чи принаймні мінімізації професійних помилок з боку органів розслідування та правосуддя щодо громадянина⁶.

На думку Н. І. Капінуса, кримінальні процесуальні гарантії – це органічна цілісність процесуальних засобів і способів, які взаємодіють між собою при забезпеченні прав і законних інтересів учасників кримінального процесу з метою встановлення істини у кримінальному провадженні⁷.

У свою чергу, Є. Г. Коваленко вказує, що процесуальні гарантії у кримінальному провадженні становлять собою систему встановлених процесуальним законом умов, за яких провадиться як діяльність у цілому, так і кожна процесуальна дія зокрема, і які визначають зв'язок та послідовність проведених дій і прийнятих рішень⁸.

М. А. Погорєцький цілком справедливо зазначає, що кримінально-процесуальні гарантії є фундаментальною категорією кримінального процесу. Вони мають не лише науково-методологічне

¹ В Зуєв, *Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітництві під час кримінального провадження* (Харків, Оберіг 2017) 9.

² І Білодід, Словник української мови <http://ukrlit.org/slovnkyk/slovnuk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh> дата звернення 13.12.2018.

³ А Стройкова, 'Гарантии прав обвиняемого на предварительном следствии' (дисс. канд. юрид. наук, Ростов-на-Дону 2005) 28.

⁴ О Фрицький, *Конституційне право України* (Київ, Юрінком Інтер 2003) 176.

⁵ Э Куцова, 'Уголовно-процессуальные гарантии прав и законных интересов личности' (автореф. дисс. докт. юрид. наук, Москва 1986) 7.

⁶ О Кучинська, 'Поняття гарантій забезпечення прав учасників кримінального провадження' (2012) *Адвокат* 4.

⁷ Н Капінус, 'Процесуальные гарантии прав личности при применении мер пресечения в уголовном процессе' (автореф. дис. докт. юрид. наук, Москва 2001) 44.

⁸ Є Коваленко, *Теорія доказів у кримінальному процесі України* (Київ, Юрінком Інтер 2006) 19.

значення для розробки засад кримінального судочинства, а й практичне значення для забезпечення функціонування усіх його інститутів, окремих норм, реалізації процесуальних прав та законних інтересів усіх його суб'єктів¹.

Таким чином, гарантії прав особи в кримінальному провадженні – це складна та багатоманітна система умов, засобів та юридичних механізмів, спрямованих на забезпечення належної реалізації визначених Конституцією, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, прав, свобод та законних інтересів особи в кримінальному провадженні.

Гарантії прав особи пронизують увесь кримінальний процес з його численними стадіями та етапами й відображені в чинному законодавстві у вигляді принципів (засад) кримінального провадження, правових презумпцій, а також уповноважуючих, зобов'язуючих та забороняючих норм, юридичних санкцій тощо.

Особливого значення процесуальні гарантії набувають при проведенні досудового розслідування, оскільки саме на цій стадії з боку правоохоронних органів відбуваються найбільш серйозні втручання у права особи. Гарантії ж покликані створити певний «баланс» при здійсненні відповідних втручань, забезпечити безперешкодну реалізацію учасниками кримінального провадження своїх прав та законних інтересів, а також впровадити ефективні механізми захисту особи від зловживань з боку сторони обвинувачення (хоча певні зловживання можуть спостерігатися й у діях сторони захисту).

Так, однією з найбільш дискусійних та обговорюваних в юридичній науці слідчих дій (у розрізі процесуальних гарантій) є освідування особи. Як зазна-

чають Є. Д. Лук'янчиков та Б. Є. Лук'янчиков, освідування особи є різновидом слідчого огляду, але виділяється в самостійну слідчу (розшукову) дію завдяки специфіці об'єкта, що підлягає обстеженню – тіла живої людини².

На сьогодні порядок та умови проведення освідування визначаються статтею 241 КПК України. Аналізуючи цю статтю, можна виокремити низку гарантій прав особи, щодо якої здійснюється освідування:

1) обов'язковою умовою проведення освідування є наявність двох підстав – фактичної (існування достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення мети цієї слідчої дії) та юридичної (винесення прокурором постанови про проведення освідування з дотриманням вимог частин 5, 6 статті 110 КПК України). Перед початком освідування особа має право ознайомитися з постановою прокурора, а прокурор, у свою чергу, зобов'язаний пред'явити освідуваній особі зазначену постанову для ознайомлення;

2) освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, здійснюється особами тієї ж статі;

3) освідування, що супроводжується оголенням особи, може проводитися особою іншої статі лише за умови, що вона є лікарем та за наявності згоди освідуваної особи;

4) встановлення заборони щодо присутності слідчого, прокурора при освідуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголювати особу, яка підлягає освідуванню;

5) з самого початку особі пропонується пройти освідування добровільно, і лише в разі її відмови воно проводиться примусово;

6) встановлення заборони вчинення дій, які принижують честь і гідність освідуваної особи або є небезпечними для її здоров'я;

¹ М. Погорецький, 'Поняття кримінально-процесуальних гарантій' (2013) 2 *Часопис Національного університету «Острозька академія»* 1.

² Є. Лук'янчиков, Б. Лук'янчиков, 'Правові та організаційні проблеми освідування' (2015) 1 *Часопис Національного університету «Острозька академія»* 3.

7) зображення, демонстрація яких може розглядатися як образлива для освідуваної особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватися лише суду під час судового розгляду;

8) хід і результати освідування обов'язково фіксуються в протоколі, що складається слідчим, прокурором із дотриманням вимог статей 104, 105, 106 КПК України. Особі, освідування якої проводилося примусово, надається копія протоколу освідування.

Перераховані гарантії забезпечують реалізацію права освідуваних осіб на повагу до їх честі та гідності, права тілесної недоторканності, а також запобігають вчиненню дій, які можуть зашкодити їх життю й здоров'ю. Крім цього, вони є важливим елементом кримінальної процесуальної форми та встановлюють чіткі правила (порядок) освідування особи.

Разом із тим, положення статті 241 КПК України містять серйозні недоліки та проблеми, що потребують пошуку шляхів їх якнайшвидшого вирішення.

Як вже було зазначено, спочатку особі пропонується пройти освідування добровільно, і лише у разі відмови воно проводиться примусово (ч. 3 ст. 241 КПК України). Водночас, ця норма є нічим іншим як юридичною фікцією, оскільки відсутність згоди особи не перешкоджає слідчому, прокурору провести освідування шляхом застосування примусу. Вбачається, що законодавець запровадив правило, яке не має практичного значення – воно жодним чином не може забезпечити особу від здійснення щодо неї освідування або запропонувати слідчому, прокурору інший, альтернативний варіант розвитку подій. Разом із тим, ця норма все ж відіграє роль певного «запобіжника», «проміжного етапу», який не дозволяє слідчому, прокурору застосовувати примус відразу (проте цього недостатньо для повноцінного забезпечення прав і свобод освідуваної особи).

Крім цього, виникає питання – чому копія протоколу освідування надається особі лише у випадку, коли воно здій-

снювалося щодо неї примусово? Власне, залишається незрозумілим, навіщо законодавець обмежив у цій можливості особу, яка погодилася пройти освідування в добровільному порядку.

Так, зі змісту частини 5 статті 241 КПК України вбачається, що особа, яка бажає отримати копію протоколу освідування, повинна навмисно відмовитися від його проходження та очікувати, поки до неї буде застосовано примус. Лише за таких умов після завершення слідчої дії вона матиме право на отримання копії протоколу (звісно, такий перебіг подій є безглуздим та алогічним, проте з юридичного погляду цілком можливим).

У зв'язку з цим пропонуємо внести зміни до частини 5 статті 241 КПК України, виклавши її в наступній редакції: *«Про проведення освідування складається протокол згідно з вимогами цього Кодексу. Особі, щодо якої проводилося освідування, надається копія такого протоколу».*

Ще одним недоліком статті 241 КПК України є наявність у ній таких оцінних категорій, як «дії, що принижують честь і гідність особи», а також «зображення, демонстрація яких може розглядатися як образлива для освідуваної особи».

Варто зауважити, що чинне законодавство не містить визначення понять «честь» та «гідність», а також не встановлює межі допустимої поведінки, яка б узгоджувалася з повагою до цих чеснот, забезпечувала їх непорушність та недоторканність (так само як і не містить чіткого переліку дій, що порушують честь та гідність інших осіб). Таким чином, застосувати на практиці положення статті 241 КПК України щодо заборони вчинення дій, які принижують честь і гідність особи – вкрай складно. Користуючись цим законодавчим недоліком, слідчі та прокурори часто можуть «не вбачати» у своїх діях, а також у діях інших учасників освідування приниження честі та гідності освідуваної особи, навіть якщо остання прямо заявляє про це.

У випадку із зображеннями, демонстрація яких може розглядатися як обра-

злива для освідуваної особи, має місце аналогічна ситуація. Так, наявність (або відсутність) можливості завдати образи освідуваній особі встановлюється за внутрішнім переконанням слідчого, прокурора. Безумовно, це створює певний простір для зловживань.

Ураховуючи це, пропонуємо внести зміни до частини 4 статті 241 КПК України, виклавши останнє речення цієї частини в наступній редакції: *«За клопотанням освідуваної особи всі зображення, отримані в ході проведення освідування, підлягають збереженню в опечатаному вигляді і можуть надаватися лише суду під час судового розгляду».*

Інша актуальна проблема при проведенні освідування стосується частини 7 статті 223 КПК України. Так, при проведенні освідування особи слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незацікавлених осіб (понятих). Як зазначає О.Ю. Хахуцяк, участь понятих є гарантією правильного безпосереднього сприйняття при провадженні слідчих дій обставин та фактів, що мають значення для кримінального провадження, їх належного фіксування у процесуальних документах. Понятий – це незацікавлена у результатах кримінального провадження особа, запрошена слідчим чи прокурором для посвідчення факту провадження слідчої дії, її ходу та результатів¹.

Разом із тим, участь понятих при проведенні освідування є недостатньо регламентованою в чинному КПК України та породжує певні труднощі. Наприклад, невіршеним залишається питання присутності понятих при освідуванні оголеної особи (а тим паче особи іншої статі). Це зумовлено тим, що заборона, встановлена частиною 2 статті 241 КПК, стосується лише слідчого, прокурора, а також особи, яка здійснює освідування. Буквальне ж тлумачення кримінального

процесуального закону не перешкоджає понятим спостерігати за освідуванням особи, яке супроводжується її оголенням.

Звісно, чинне законодавство допускає проведення освідування й без участі понятих – у разі застосування безперервного відеозапису ходу проведення цієї слідчої дії, але навіть у цьому випадку вони можуть бути запрошені, якщо слідчий, прокурор вважає це за необхідне.

Водночас, найбільш серйозна правова проблема стосується освідування потерпілого. Так, згідно з пунктом 3 частини 1 статті 56 КПК України подання доказів слідчому, прокурору, слідчому судді та суду є правом потерпілого (мірою його можливої поведінки), яке він здійснює на власний розсуд.

Відтак, виникає питання, чому законодавець закріпив у статті 241 КПК можливість примусового відібрання доказів (шляхом виявлення слідів чи особливих прикмет на тілі особи) у потерпілого, який згідно з чинним законодавством взагалі не зобов'язаний їх подавати? Як вже було зазначено вище, це є його правом, а не обов'язком, а отже положення статті 241 КПК України в частині освідування потерпілого суперечать іншим нормам Кодексу та, очевидно, не забезпечують йому належних правових гарантій при проведенні цієї слідчої дії.

Розглядаючи це питання, слід також звернутися до практики Європейського суду з прав людини. Так, у справі «Толстой-Милославський проти Сполученого Королівства» (п. 37 Рішення від 13 липня 1995 року, заява № 18139/91)² ЄСПЛ зазначив, що закон має відповідати якісним вимогам «доступності» та «передбачуваності».

У справі «Аманн проти Швейцарії» (п. 56 Рішення від 16 лютого 2000 року, заява № 27798/95)³ Суд наголосив, що

¹ О Хахуцяк, *Статус понятого у кримінальному провадженні* (Київ, Юридична наука 2015) 156.

² Справа «Толстой-Милославський проти Сполученого Королівства» (заява № 18139/91): рішення Європейського суду з прав людини від 13.07.1995 <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57947>> дата звернення 13.02.2018.

³ Справа «Аманн проти Швейцарії» (заява № 27798/95): рішення Європейського суду з прав людини від 16.02.2000 <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58497>> дата звернення 13.02.2018.

норма права є «передбачуваною» у разі, якщо вона сформульована з достатньою чіткістю, чим надає змогу кожній особі зрозуміти її та відповідно до цього коригувати свою поведінку.

Разом із тим, чинне кримінальне процесуальне законодавство містить колізію, згідно з якою потерпілий, з одного боку, має право подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді та суду, проте, з іншого – при проведенні освідчування це фактично є його обов'язком, оскільки у разі відмови воно здійснюється примусово. Вбачається, що положення чинного КПК у частині освідчування потерпілого не є передбачуваними у розумінні ЄСПЛ та не відповідають вимогам якості закону.

У зв'язку з цим пропонуємо внести зміни до частини 1 статті 241 КПК України, виклавши її в наступній редакції: *«Слідчий, прокурор здійснює освідчування підозрюваного, свідка для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. Освідчування потерпілого може здійснюватися лише за його добровільною згодою»*. На нашу думку, це допоможе усунути існуючу колізію та встановить додаткові гарантії прав потерпілого при проведенні освідчування.

Крім цього, відповідні зміни необхідно внести й до частини 3 статті 241 КПК України, доповнивши її новим реченням такого змісту: *«Примусове освідчування потерпілого не допускається»*. Власне, така новела надасть практичне значення пропозиції слідчого, прокурора пройти освідчування добровільно, оскільки відмова потерпілого матиме наслідком негайне припинення цієї слідчої дії. На сьогодні ж ця пропозиція є лише формальністю, що жодним чином не впливає на можливість проведення освідчування та виступає передумовою до застосування примусу.

Звісно, пункт 8 частини 3 статті 42 КПК України так само визначає, що по-

дання доказів є правом підозрюваного та обвинуваченого (а не їх обов'язком). На перший погляд, може здатися, що це свідчить про необхідність встановлення заборони й щодо примусового освідчування підозрюваного (за аналогією з потерпілим, запропонованою вище).

Разом із тим, втручання в права підозрюваного шляхом застосування до нього примусу пояснюється потребою забезпечення публічного інтересу та досягнення завдань кримінального провадження, якими, зокрема, є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування, а також притягнення кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення, до відповідальності. Отже, застосування примусу до підозрюваного під час проведення освідчування переслідує легітимну мету і ґрунтується на дотриманні справедливого балансу між публічними та приватними інтересами, а відтак є виправданим.

Водночас, примусове освідчування потерпілого є непропорційним втручанням в його права, яке всупереч діючим положенням кримінального процесуального законодавства обмежує його можливість самостійно вирішувати питання про подання (або неподання) доказів.

Аналіз діючого законодавства свідчить про те, що на сьогодні в кримінальному процесі існує низка гарантій прав особи, щодо якої здійснюється освідчування. Зазначені гарантії покликані забезпечити реалізацію права освідчуваних осіб на повагу до їх честі та гідності, права тілесної недоторканності, а також запобігти вчиненню дій, які можуть зашкодити їх життю й здоров'ю. Водночас, у чинному КПК простежуються певні недоліки та колізії, що породжують проблеми як на теоретичному, так і правозастосовчому рівнях. Все це обумовлює необхідність удосконалення кримінального процесуального законодавства в частині освідчування особи, а також впровадження додаткових гарантій прав потерпілого при проведенні цієї слідчої дії.

REFERENCE LIST

LIST OF LEGAL DOCUMENTS

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedural Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 № 4651-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> data zverennia 13.12.2018 (in Ukrainian).

2. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-vr <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>> data zvernennya 13.12.2018 (in Ukrainian).

CASES

3. Sprava «Tolstoi Myloslavskiyi proty Spoluchenogo Korolivstva» (zaiava № 18139/91): rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 13.07.1995 [Case «Tolstoy Miloslavsky v. United Kingdom» (application no. 18139/91): Judgment of the European Court of Human Rights of 13.07.1995] <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57947>> data zvernennya 13.12.2018 (in Ukrainian).

4. Sprava «Amann proty Shveitsarii» (zaiava № 27798/95): rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny vid 16.02.2000 [Case «Amann v. Switzerland» (application no. 27798/95): Judgment of the European Court of Human Rights of 16.02.2000] <<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58497>> data zvernennya 13.12.2018 (in Ukrainian).

BIBLIOGRAPHY

AUTHORED BOOKS

5. Drozdov O, *Dzherela kryminalno-protsesualnoho prava Ukrainy* [Sources of criminal procedural law of Ukraine] (Kharkiv, FOP Vapniarchuk 2008) 208 (in Ukrainian).

6. Zuiiev V, *Kryminalni protsesualni harantii prav osoby pry mizhnarodnomu spivrobotnytstvi pid chas kryminalnoho provadzhennia* [Legal guarantees of individual rights in international cooperation during criminal proceedings] (Kharkiv, Oberih 2017) 203 (in Ukrainian).

7. Bilodid I, *Slovnnyk ukrainskoi movy* [Explanatory dictionary of Ukrainian language] <http://ukrlit.org/slovnnyk/slovnnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh> data zvernennya 13.12.2018 (in Ukrainian).

8. Frytskyi O, *Konstytutsiine pravo Ukrainy* [Constitutional law of Ukraine] (Kyiv, Yurinkom Inter 2003) 536 (in Ukrainian).

9. Kovalenko Y, *Teoriia dokaziv u kryminalnomu protsesi Ukrainy* [Theory of evidence in criminal proceedings of Ukraine] (Kyiv, Yurinkom Inter 2006) 632 (in Ukrainian).

ARTICLES

10. Kuchynska O P, 'Poniattia harantii zabezpechennia prav uchasykiv kryminalnoho provadzhennia' [Definition of legal guarantees of criminal proceedings participants' rights] (2012) Advokat 4–8 (in Ukrainian).

11. Pohoretskyi M A, 'Poniattia kryminalno-protsesualnykh harantii' [Definition of legal guarantees in criminal proceedings] (2014) 2 Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» 1–23 (in Ukrainian).

12. Luk'ianchykov Y, Luk'ianchykov B, 'Pravovi ta orhanizatsiini problemy osvividuvannia' [Legal and organizational issues of examination] (2015) 1 Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» 1–19 (in Ukrainian).

13. Khakhutsiak O, 'Status poniatoho u kryminalnomu provadzhenni' [Status of witness in criminal proceedings] (2015) Yurydychna nauka 154–160 (in Ukrainian).

AUTHORS' ABSTRACTS OF DISSERTATIONS

14. Kutsova E, 'Ugolovno-protsessualnyie garantii prav i zakonnyih interesov lichnosti' [Legal guarantees of individual rights and liberties in criminal proceedings] (avtoref. dis... d-ra jurid. nauk, Moskva 1986) 46 (in Russian).

15. Kapinus N, 'Protssesualnyie garantii prav lichnosti pri primenenii mer presecheniya v ugolovnom protsesse' [Legal guarantees of individual rights during the application of preventive measures in criminal proceedings] (avtoref. dis. d-ra jurid. nauk, Moskva 2001) 56 (in Russian).

DISSERTATION

16. Stroykova A, 'Garantii prav obvinyaemogo na predvaritelnom sledstvii' [Legal guarantees of accused during pre-trial investigation] (dis. ... d-ra jurid. nauk, Rostovskij gos. un-t 2005) 141 (in Russian).

Kuchynska O., Shchyhol O. Legal guarantees of individual rights during examination: current state, relevant issues and ways of solution.

The current criminal procedural law contains a number of legal guarantees which ensure proper realization of rights, liberties and legitimate interests of criminal proceedings participants. Legal guarantees acquire particular significance at the stage of pre-trial investigation as during this period investigation and prosecution authorities are able to interfere and limit individual rights. Nevertheless, Criminal Procedure Code of Ukraine contains a number of deficiencies which cause certain issues in theory and practice of law. In fact, it affects the system of criminal procedural guarantees, its performance and efficiency. In this regard, one of the most considered investigative actions under discussion in jurisprudence is examination, which involves detection of distinguishing marks (such as scars, tattoos etc.) and traces of crime (bruises, abrasions, wounds) on human body.

The purpose of the article is: 1) to analyze current legislation which concerns legal guarantees of examined individuals; 2) to explore the issues of examination in criminal proceedings and deficiencies in legal regulation of this investigative action; 3) to provide scientifically-based suggestions for their solution by amending Article 241 of Criminal Procedure Code of Ukraine.

It is concluded that existing legal guarantees of individual rights are not efficient enough (or even ineffectual, illogical) and cause certain issues in theory, legislation and legal practice. The voluntary agreement of an individual for examination is reviewed, the issue of witnesses' participation in this investigative action is analyzed. Furthermore, it is stated that Article 241 of Criminal Procedure Code of Ukraine contains evaluative terms which complicate its practical implementation and encourage illegal abuse.

In Criminal Procedure Code of Ukraine the conflict between Articles 56 and 241 regarding victim examination is substantiated. The way of addressing this issue is suggested by implementing additional legal guarantees of a victim by means of prohibiting examination without their agreement as well as prohibiting coercion by investigator and prosecutor against them.

Key words: examination, guarantees, legal guarantees, guarantees of individual rights.

Стаття надійшла до редакції журналу 16.12.2018.